ANNA MATILDA VALLI

KULTTUURI

Kahden kansan helinää

Voiko Karjalan kanteleella ja Senegalin koralla olla mitään yhteistä? Yllättävän paljonkin, huomasivat Arja Kastinen ja Cheick Cissokho.

B
KULTTUURI
TIEDE
MIELIPIDE
TÄNÄÄN

Tiede: Cassini kiersi Saturnuksen 249 kertaa. ▸ B 8

Mielipide: Puolueiden jääräpäisyys sotessa pelottaa. ▸ B 13

ITÄ PI

KULTTUURI

Kulttuuritoimitus
Esimies: Katarina Baer
hs.kulttuuri@hs.fi +358 9 122 2593

Musiikki: Tänään alkavalla, 30-vuotisjuhlavuottaan viettävällä Etnosoi-festivaalilla soivat kantele ja kora

Mari Koppinen HS

ANNA MATILDA VALLI

Arja Kastisen ja Cheick Cissokhon yhteissoitto perustuu pitkälti improvisointiin.

AURINKO ja kuu. Päivä ja yö. Senegal ja Karjala – ja mitä niitä muita vastakohtia maailmankaikkeudessa nyt onkaan.

Tänään alkavalla Etnosoi-festivaalilla vastakohtaisuudet kuitenkin unohdetaan ja nuo erilaiset maailmankolkat Senegal ja Karjala tuodaan yhteen.

Ja kas, huomaamme, että maapallo on loppujen lopuksi aika pieni paikka. Sellaisetkin soittimet kuin senegalilainen koraharppu tai suomalainen kantele kietoutuvat toisiinsa luontevasti kuin jing ja jang.

ALKU ei kyllä ollut aivan näin luonteikas.

Kun karjalaisen kanteleperinteen taitaja **Arja Kastinen** kuuli, että hänen soittokaverikseen olisi tulossa senegalilaisen koraperinteen taitaja **Cheick Cissokho**, Kastisen piti selvittää itselleen ihan ensimmäiseksi yksi asia: mikä se kora oikeastaan on?

”Ajatus yhteiskonsertista oli ihana. Mutta ensin minun piti googlata”, Kastinen naurahtaa.

ODOTTELEMME Maailman musiikin keskuksessa tuoreen duon toista osapuolta. Alkamassa on vasta duon toiset harjoitukset.

Sitä ennen ehditään selvittää vaikkapa se, miten nämä kaksi eri kulttuuria ylipäätään keksittiin yhdistää.

Idea tuli Maailman musiikin keskuksen toiminnanjohtajalta **Jaana-Maria Jukkaralta**.

9

Kora mainitaan kansallislaulussa.

Jukkara kertoo, että Etnosoin tämän vuoden ohjelma oli oikeastaan lyöty jo lukkoon. Mutta sitten Suomen kantelepiirejä kohtasi kamala menetys: **Matti Kontio** kuoli kesällä, ja syksyllä tuli vielä tieto toisenkin kanteleen mestarin, **Kari Dahlblomin**, kuolemasta.

Jukkara ideoi meditatiivisen kantele–kora-konsertin saman tien. Hänelle tuli voimakas tunne, että se sopisi hyvin ohjelmaan ja myös pyhäinpäiväviikonloppuun. Kanteleliitto lähti mukaan järjestelyihin.

Mistään surusoitosta konsertissa ei silti ole kyse.

”Se kokoaa yhteen, yli kaikkien näkymättömien ja näkyvien rajojen”, Jukkara filosofoi

TÄSSÄ vaiheessa paikalle pelmahtaa myös Cheick Cissokho. Selässä kulkee iso soitinpussi, jonka sisältä paljastuu valtavan kaunis esine.

Tämä tässä on kora, Cissokho esittelee. Soitin on Senegalissa asuvan serkun käsialaa.

Cissokhon soittimessa on 22 kieltä. Kansi on lehmännahkaa, ja kaikukoppa on tehty pullokurpitsasta eli kalebassista. ”Muumimamman jättikurpitsa!” huudahtaa Kastinen.

Kora kulkee vahvasti Cissokhojen griotti-suvussa. Griotit ovat muusikoita, jotka ovat välittäneet historiaa ja uutisia.

Soittimen salat periytyvät isältä pojalle. Cheickin isä on kuulu koransoittaja **Solo Cissokho**. Suomessakin esiintynyt Solo on asunut 22 vuotta Norjassa, jossa asuu myös Cheickin sisaruksia.

Juuri isä opetti Cheickiä soittamaan. ”Mutta isä kiersi paljon, ja isoisäni alkoi opettaa minua. Kun isä tuli takaisin, opimme taas yhdessä.”

Myös veli soittaa koraa. Siskot laulavat, aivan niin kuin perinteisiin on kuulunut. Tytöt ovat alkaneet soittaa koraa vasta viime aikoina.

”Ihan sama se oli kanteleessa aiemmin!” Kastinen huomaa. ”Kantele oli ennen vain miesten soitin, mutta nykyään soittajissa on jo enemmän naisia.”

Cheick Cissokho on ammattimuusikko: hän opettaa ja konsertoi työkseen. Suomeen hän muutti runsaat neljä vuotta sitten. ”Rakkauden takia. Vaimoni on suomalainen.”

ARJA KASTINEN ei ole oppinut kanteletta sukulaisilta, mutta äitiä on silti kiittäminen paljosta.

”Se oli äiti, joka laittoi minut 6-vuotiaana Ilomantsin kanteleleireille”, hän kertoo.

Kanteleesta tuli ammatti. Kastinen eteni vuonna 2000 aina musiikin tohtoriksi asti, ensimmäisenä Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolta.

Nykyään Kastinen opettaa Turun konservatoriossa, Naantalin musiikkiopistossa ja Sibelius-Akatemiassa.

Jos kora olikin Arja Kastiselle uusi tuttavuus, Cheick Cissokho tiesi kanteleen jo entuudestaan.

Aika pian Suomeen tultuaan hän soitti ja lauloi nuoren suomalaiskantelistin **Aino Kurjen** levyllä. Tosin Kurjella oli käytössään suuri konserttikantele, Kastinen käyttää perinteisiä Karjalan alueen pienkanteleita, varsinkin 15-kielistä.

Mitä ajattelit silloin soittimesta? ”Se oli kiva. Se kuulosti hyvältä”, Cissokho sanoo.

KUN nämä kaksi kielisoitinta yhdistää, se se vasta kuulostaakin kivalta!

Kun Kastinen ja Cissokho aloittavat harjoituksensa, kuulijasta tuntuu kuin pulssi tasaantuisi, olkapäiden jännitys laskisi, stressipuhina vaimenisi.

Molemmista soittimista lähtee ihastuttava helinä, eivätkä soittimet punoudu yhteen ainoastaan sointinsa vuoksi. Myös soittajat löytävät heti yhteisen juonen.

Ovatkohan senegalilaiset ja karjalaiset sittenkin kohdanneet joskus ammoisina vuosisatoina?

Soittimissa todella on yhdistäviäkin tekijöitä, Arja Kastinen kertoo.

Ensinnäkin ne ovat molemmat diatonisia eli soitin on viritetty tiettyyn sävellajiin. Niillä ei voi soittaa asteikkoon kuulumattomia säveliä ilman virittämistä.

Toisekseen molemmissa on samantyyppinen soittotekniikka. ”Asteikko muodostetaan molempien käsien sormia vuorottelemalla. Ei siis ole niin, että koko vasen käsi soittaa ensin, sitten oikea. Vasen ja oikea käsi vuorottelevat asteikon eri sävelillä”, Kastinen selvittää.

Kansanmusiikin emeritusprofessori **Heikki Laitinen** on esittänyt, että tämä vanha tekniikka saattaisi olla osoitus molempien soittimien arkaaisesta, siis vuosituhantisesta iästä.

KORALLA ja kanteleella on molemmilla tärkeä sija omissa kulttuureissaan.

Cissokhon mukaan kora juontaa juurensa jopa 700-luvulle. Soitinta kuulee Senegalin lisäksi monissa muissakin Länsi-Afrikan maissa. Senegalissa se on niin olennainen, että se mainitaan heti kansallislaulun ensimäisessä virkkeessä: ”Soittakaa korianne, lyökää balafonianne.”

Kanteleen ikää ei tarkasti tiedetä, mutta Arja Kastinen kertoo, että sen ajatellaan olevan noin 2 000 vuotta vanha. Kanteleita on myös Baltian ja Venäjän alueilla.

Nykyään erilaisia kanteleita on valtava määrä. Mutta kyllä korakin on muuttunut. Cissokho esittelee omaansa: siinä on metalliset viritystapit ja vahvistinnamiskoita. Ei ollut ennen!

ARJA KASTISEN ja Cheick Cissokhon kemiat ja tyylit tuntuvat kohtaavan leikiten. Jatkuuko yhteistyö tämän konsertin jälkeen?

Kastista naurattaa. Ensimmäisistä harjoituksista on haastattelua tehdessä vasta viikko.

”Sanomme viimeksi heippa, nähdään viikon päästä. Siinä on meidän suunnitelmamme. Elämä näyttää.”

▶ Valoa kohti -konsertti su 5.11. klo 14 Kallion kirkon Café Sonckissa (Itäinen Papinkatu 2).

HS TV **▶ Katso videolta, miltä soittimet kuulostavat.**

HS-tärpit Etnosoi-festivaaleille 1.–12.11.

Laulua Puolasta, Tuvasta ja Marokosta

1 Kokenut kansan- ja teatterimuusikko **Topi Korhonen** hyppää laulajaksi ja lauluntekijäksi.

Musiikissa kuuluu skandinaavisia, amerikkalaisia ja afrikkalaisia vaikutteita. Ke 1.11. klo 19 Musiikkitalon Black Box.

2 Yksi Puolan kuuluisimmista ja vaikuttavimmista kansanlaulajista, **Joanna Słowińska**, yhdistää perinteen, konebiitit ja videotaiteen. Pe 10.11. klo 19 Vuotalo.

3 Tuvalaisen kurkkulaulun legenda **Albert Kuvezin** astuu lavalle nuoren tuvalaisen etnorock-yhtye Hartygan kanssa. Luvassa psykedeelistä rockia yläsävelin ja tuvalaisin soittimin silattuna. La 11.11. klo 20.30 Kuudes linja.

4 Marokkolainen laulajatar **Oum** yhdistää notkean ja melkoisiin ulottuvuuksiin nousevan laulunsa Marokon musiikkiperinteisiin sekä jazziin ja souliin.

Yhtyeessä kuuluu muun muassa oud-luuttu. To 9.11. klo 19 Savoy-teatteri.

5 Isänpäivää vietetään Malmitalossa Lasten Etnosoissa 12.11.

Mari Koppinen